

ПЛАНУВАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ ВУГІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Наталія Олександрівна Стрижиченко

к.е.н., доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Краснодонського факультету інженерії та менеджменту Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля,

Руслан Геннадійович Харківський

к.і.н., доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Краснодонського факультету інженерії та менеджменту Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля

Вугільна галузь є однією з провідних галузей паливно-енергетичного комплексу країни. Це обумовлено тим, що вугілля використовується як технологічна сировина у чорній металургії, для виробництва мінеральних добрив та пластмас у хімічній промисловості, а також виступає енергетичною сировиною для виробництва електроенергії на ТЕС і для опалення житла. Вже сьогодні її частка у ВВП складає 5,4 %.

Однак в останні роки склалося значне протиріччя між важливим значенням вугільної галузі та економічним станом: якщо за обсягами видобутку Україна входить до десятки провідних вуглевидобувних країн світу, за розвіданими запасами – на сьомому місці в світі [1], то за економічними показниками – значно відстає від більшості з них. Це обумовлено цілим комплексом проблем, що склалися у вугільній галузі в останні роки, зокрема, застарілий морально та фізично зношений шахтний фонд, погіршення гірничогеологічних умов залягання й природної якості вугільних запасів, несанкціонований видобуток вугілля, відсутність ринкових механізмів та стимулів для підвищення ефективності вугільних підприємств, неефективна система управління галуззю та повільні темпи її реструктуризації, хронічна нестача коштів як на забезпечення поточного функціонування, так й для розвитку вугледобувних підприємств.

В таких умовах важливо зосередити увагу на управлінні грошовими потоками шахт, тобто сукупністю розподіленим у часі надходжень та виплат коштів, що генеруються його господарською діяльністю [2].

Грошові потоки на підприємствах вугільної галузі формуються під час здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Причому найбільша грошова маса створюється в процесі основної операційної діяльності. Ефективність діяльності досягається в тому випадку, коли обсяг коштів, який надходить, перевищує раніше понесені витрати для забезпечення налагодженої роботи. Надлишок коштів спрямовують на відтворення очисної лінії вибоїв, на підготовку нових горизонтів і на придбання устаткування. Рух коштів від інвестиційної діяльності на підприємствах вугільної галузі залежить переважно від формування коштів у процесі здійснення інших видів діяльності. Це пояснюється тим, що з одного боку реалізація інвестиційних проектів щодо мо-

дернізації, технічного переозброєння, оновлення шахтного фонду потребує значних первинних вкладень, а з іншого боку – постійна нестача власних коштів потребує залучення зовнішніх джерел фінансування. Кошти від фінансової діяльності утворюються в результаті взаємодії підприємств з різними фінансовими установами – банками, біржами, кредитними союзами тощо. Господарські операції за даним видом діяльності включають певні зовнішні позики і процедури, пов'язані з поверненням боргу. Таким чином, рух грошових коштів за трьома видами діяльності тісно пов'язаний: залишок коштів за одним із видів діяльності компенсує їх нестачу за іншим видом [3].

Досягнення мети і виконання задач управління грошовими потоками можливе лише за умов реалізації всіх функцій управління, й зокрема функції планування.

Планування грошових потоків підприємств вугільної галузі повинно стати однією з найважливіших ділянок фінансової діяльності, метою якої є раціонально пов'язати або синхронізувати наявні грошові потоки для забезпечення фінансової рівноваги підприємства.

Вибір тих чи інших прийомів та методів планування грошових потоків залежить від низки зовнішніх та внутрішніх чинників. До зовнішніх чинників, що впливають на ефективність планування грошових потоків, можна віднести умови управління вугільною галуззю, утворення цін на вугільну продукцію та державну підтримку вугільної галузі. Найбільш вагомими внутрішніми чинниками є: предмет праці та основний ресурс підприємства, який не створюється, а лише видобувається з надр; істотна мінливість чинників внутрішнього середовища, зокрема гірничогеологічних і гірничотехнічних умов розробки, і необхідність ухвалення рішень в умовах значної невизначеності цих чинників; основна операційна діяльність підприємства; економічні результати діяльності підприємства (збитковість, недостатність власних коштів та ін.).

Сучасна система принципів планування грошових потоків дозволяє спростити задачу і підвищити точність прогнозів. Основними серед них є:

принцип обґрунтування мінімально необхідного обсягу грошових коштів, який повинен бути в обігу підприємства для забезпечення його ліквідності. Даний принцип полягає у визначенні мінімальної суми грошових коштів, необхідної для продовження операцій підприємства та своєчасного вибору методів фінансування. Без надійної методики оцінювання фінансової потреби підприємство може залишитися без достатніх коштів для сплати процентів за кредит, розрахунків з постачальниками, орендної плати, комунальних послуг тощо. Підприємству може загрожувати банкрутство, якщо воно не в змозі оплатити свої договірні зобов'язання, наприклад, проценти за кредит;

принцип дотримання пропорцій розподілу грошових коштів між основними складовими виробничого процесу. Даний принцип полягає у визначенні розміру грошових коштів для обслуговування основного та оборотного капіталу. Важливо знати не тільки величину очікуваних надходжень коштів, а й розподіл їх в процесі виробничо-господарської діяльності підприємства, адже від цього залежить підтримання плато-

спроможності підприємства та репутації в діловому середовищі;

принцип дотримання гнучкості планування грошових потоків. Цей принцип являє собою певний аналітичний орієнтир, який повинен задавати необхідну суму грошових надходжень для збалансування їх із плановими витратами, що має оперативно коригуватися у разі утворення резерву чи дефіциту коштів, тобто при зміні внутрішніх та зовнішніх умов функціонування підприємства. За рахунок цього принципу повинна вирішуватися одна з важливих задач планування грошових потоків – вирівнювання платежів із метою уникнення надмірних коливань грошового потоку;

принцип оцінки ефективності використання грошових коштів. Фундаментальний зв'язок руху грошових коштів із відтворювальними процесами, що відбуваються на підприємстві, визначають методику оцінки грошових потоків у процесі їх планування за різними критеріями. В умовах забезпечення достатнього рівня платоспроможності з одного боку, та необхідного рівня прибутковості з іншого, аналіз грошових потоків у процесі їх планування стає необхідним явищем, яке дозволяє дати загальну оцінку механізму планування грошових потоків підприємств промисловості;

принцип адекватності інтервалів та способів планування. Необхідно відмітити, що вибір методу обґрунтування плану грошових потоків підприємства повинен здійснюватися з урахуванням, перш за все, часового виміру плану, що сприяє адекватності способів та строковості плану і, таким чином, підвищує точність прогнозних розрахунків [4].

Грошові потоки підприємства слід планувати як на поточний період, так і на середньостроковий і довгостроковий періоди, оскільки для забезпечення всіх виробничих процесів необхідні значні грошові вкладення протягом всього періоду функціонування підприємства. Згідно з цим, можна виділити декілька видів планування грошових потоків для підприємств вугільної галузі. Це стратегічне (довгострокове) планування (1-3 роки), поточне (середньострокове) планування (до 1 року), оперативне (короткострокове) планування (місяць, квартал). Кожний з видів планування грошових потоків підприємства є складовим елементом комплексного плану розвитку підприємства і має певні особливості організації планового процесу. Так, процес стратегічного планування буде інструментом, який сприятиме прийняттю управлінських рішень щодо руху грошових коштів. В його межах буде розроблятися політика формування грошових потоків підприємства. В межах поточного планування буде реалізовуватися планування надходження та витрачання грошових коштів, прогнозування балансу грошових коштів, прогнозування доходу. В межах оперативного планування будуть розроблятися інтегровані бюджети грошових коштів, які повинні складатися з мікроелементів, що відображають обсяги, періоди здійснення та призначення окремих платежів.

Інтегруючи оперативне, поточне і стратегічне планування грошових потоків в єдиний процес, можна досягти узгодженості руху грошових коштів з тактичними і стратегічними задачами підприємств вугільної галузі у часі та просторі. Такий підхід до концепції планування гро-

шових потоків спрямований також на забезпечення постійної фінансової рівноваги, досягнення ліквідності та платоспроможності, підтримання належного рівня ділової активності підприємств вугільної галузі.

Література

1. Ширнин И.Г. Угольные и энергетические ресурсы мира и Украины / И.Г. Ширнин, В.И. Дубницкий // Уголь Украины. – 2007. – № 1.
2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент / И.А. Бланк. – К.: Эльга-Н, Ника-Центр, 1999. – 528с.
3. Харченко В.А. Элементы грошових потоків вугільних шахт: особливості управління ними / В.А. Марченко // Вісник економічної науки України. – 2009. – № 1. – С. 178-181.
4. Ігоніна К.А. Теоретичні аспекти планування грошових потоків підприємств / К.А. Ігоніна // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 5. – С. 17-21.

ОСОБЛИВОСТІ КРУГООБІГУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Ганна Олександрівна Худякова

аспірант кафедри економіки підприємства
та управління трудовими ресурсами
Луганського національного аграрного університету

Управління оборотними активами підприємства пов'язане з конкретними особливостями формування його операційного циклу [1], який являє собою період повного обороту всієї суми оборотних активів, у процесі якого відбувається зміна окремих їх видів (рис. 1).

Рис. 1. Кругообіг оборотних активів

В умовах прискорення інтенсифікації сільського господарства повинна бути забезпечена така організація оборотних активів, за якої будь-яке підприємство забезпечувало б не тільки їх збереження, але й ефективне використання у процесі кругообігу. У зв'язку з цим виникає необхідність окреслення особливостей притаманних кругообігу оборотних активів у сільському господарстві. Технологічні, економічні та організаційні особливості галузі обумовлюють наявність ряду специфічних моментів, котрі відрізняють її від інших галузей національної економіки.

Важливою особливістю сільського господарства є те, що тут спостерігається значний розрив між робочим часом та часом виробництва [3]. Кругообіг засобів в сільському господарстві відрізняється від кругоо-